Förvaltningsutskottet

Statsrådets redogörelse om politiken för geografisk information

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om politiken för geografisk information (SRR 2/2018 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- dataadministrationsdirektör Antti Vertanen, jord- och skogsbruksministeriet
- specialsakkunnig Kari-Pekka Karlsson, jord- och skogsbruksministeriet
- ledande expert Ari-Pekka Dag, inrikesministeriet
- räddningsöverinspektör Rami Ruuska, inrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Aulikki Pakanen, försvarsministeriet
- direktör Martti Kunnasvuori, Nödcentralsverket
- polisinspektör Marko Savolainen, Polisstyrelsen
- ingenjöröverstelöjtnant Matti Rantanen, Huvudstaben
- generalsekreterare Vesa Valtonen, Säkerhetskommittén
- specialsakkunnig Matti Kesäläinen, Kommunikationsverket Cybersäkerhetscentret
- verksamhetsledare Juha Saarentaus, Finnish Location Information Cluster
- professor Martti Lehto.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- statsrådets kansli
- justitieministeriet
- inrikesministeriet, gränsbevakningsavdelningen
- dataombudsmannens byrå
- Lantmäteriverket
- Trafikverket
- Försörjningsberedskapscentralen
- Meteorologiska institutet
- Finlands miljöcentral
- Finlands Kommunförbund.

Inget yttrande av
- Strålsäkerhetscentralen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Redogörelsen om politiken för geografisk information drar upp riktlinjerna för vilken typ av geografisk information som behövs i samhället och för hur produktion, administration och distribution av informationen ska utvecklas och användningen av den främjas. Den avser att förplikta alla aktörer inom offentlig förvaltning att se till att geografisk information är kompatibel och tillgänglig så att den så effektivt som möjligt kan utnyttjas av den offentliga förvaltningen och företagen.

Utskottet framhåller att redogörelsen bildar en god utgångspunkt för att utveckla och genomföra politiken för geografisk information. Samtidigt understryker utskottet att man bör försäkra sig om hög säkerhetsnivå och vara noga med skyddet av personuppgifter när geografisk information används. Dessutom måste samlade säkerheten i samhället beaktas när geografisk information anges. Utskottet välkomnar att frågorna också lyfts fram i en redogörelse.

Geografisk information är bland annat data om byggnader, kommuner, naturskyddsområden, väder, brott, olyckor och positionsbestämning av mobila apparater. En allt större del av samhällsfunktionerna bygger på geodatabaser och positionsbestämning och tjänster relaterade till dem. Myndigheterna för den inre säkerheten använder geografisk information i sina operativa uppdrag. Informationen spelar en framträdande roll bland annat också med avseende på informationsdriven aktivitet. Med hjälp av högkvalitativ geografisk information kan man sätta in resurserna där de behövs i den aktuella situationen.

Gemensam plattform för säkerhetsmyndigheterna

Polisen använder geografisk information till exempel för att planera den operativa verksamheten, utföra kontroller och utryckningar, göra analyser, utföra brottsspaning och bekämpa brott. Gränsbevakningsväsendet använder geografisk information exempelvis vid navigering. Också i den nationella planeringen av räddningsväsendet används geografisk information när riskanalyser görs och riskområden läggs fast. Vidare använder prehospital akutsjukvård informationen som hjälp när tjänsteproduktionen och nivån på den läggs fast. I detta sammanhang framhåller utskottet att det är räddningsmyndigheterna som har hand om prehospital akutsjukvård inom social- och hälsovården i en stor del av landet. I och med att prehospital akutsjukvård är nära kopplad till säkerhetsmyndigheternas ansvarsområde måste man väga in den verksamheten i de frågor kring geografisk information som är aktuella på säkerhetsmyndigheterna.

Utskottet understryker att säkerhetsmyndigheterna under alla förhållanden måste ha tillgång till uppdaterad geografisk information och att informationen ska vara densamma för alla aktörer. Säkerhetsmyndigheterna har vissa särskilda behov visavi geografisk information. Därför sägs det i redogörelsen att det ska tas fram gemensam plattform för geografisk information som är avsedd för säkerhetsmyndigheterna och som uppfyller de särskilda kraven. Med hjälp av plattformen

skapas det en grund till exempel för gemensamma lägesbilder i alla lägen. Den gemensamma plattformen gör att myndigheterna kan använda gemensamma geodata effektivare och därmed också skapa en gemensam lägesbild. Enligt uppgifter till utskottet kommer man att utnyttja den gemensamma plattformen Turvakartta i säkerhetsmyndigheternas gemensamma fältledningssystem (KEJO).

Det är viktigt att säkerställa att den geografiska information som läggs ut på plattformen håller hög kvalitet och att detta kontrolleras regelbundet och minutiöst. Dessutom måste materialet uppdateras regelbundet. Samtidigt är det viktigt att säkerhetsmyndigheterna snabbt får tillgång till det material om väg- och gatunamn som kommunerna tar fram vid planläggning. För informationssäkerheten och dataskyddet är det av största vikt att vara noga med användarbehörigheterna. De måste stå i fokus under hela livscykeln vid både information och tjänster.

En av utvecklingsåtgärderna i redogörelsen är att säkerställa högkvalitativa adressuppgifter. Samordnade adressuppgifter av god kvalitet och tillgänglighet är enligt redogörelsen en viktig utgångspunkt för den inre säkerheten, effektiv logistik och i framtiden också för miljön för självkörande bilar. Utskottet understryker att adressuppgifter av hög kvalitet spelar en framträdande roll i den operativa verksamheten för myndigheterna med ansvar för den inre säkerheten. För exempelvis nödcentralerna är det av största vikt att de i sin verksamhet får exakt och riktig geografisk information för att de ska kunna skicka ut rätt hjälp till rätt plats så snabbt som möjligt. Enligt information till utskottet har det uppdagats drygt 140 000 motsägelsefulla adressuppgifter i det adressmaterial som används av Nödcentralsverket. Det krävs ett brett och långsiktigt samarbete mellan de berörda aktörer för att avhjälpa bristerna.

Förändrad säkerhetsmiljö och säkerhetsrisker

Under den pågående valperioden har riksdagen behandlat tre säkerhetspolitiska redogörelser: den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen (SRR 6/2016 rd), redogörelsen för den inre säkerheten (SRR 5/2016 rd) och den försvarspolitiska redogörelsen (SRR 3/2017 rd). Redogörelserna och framför allt de behöriga utskottens betänkanden om dem utgör den viktigaste referensramen för den övergripande säkerheten i vårt land.

I sitt betänkande om redogörelsen för den inre säkerheten (FvUB 5/2017 rd) noterar förvaltningsutskottet att hotbilderna i redogörelserna är likartade. På grund av de sektorspecifika utgångspunkterna är hotbilderna ändå inte helt identiska utan fokus varierar efter sektor när det gäller mål och åtgärder.

Utskottet välkomnar att också redogörelsen om geografisk information lyfter fram det faktum att säkerhetsmiljön i samhället förändras. Vidare noterar utskottet att den inre respektive yttre säkerheten blir allt mer sammankopplade. I det nya läget får den inre säkerheten en framträdande roll. Samtidigt har förhållandet mellan inre och yttre säkerhet omformats och gränsen mellan dem suddats ut.

Förvaltningsutskottet ger en omfattande beskrivning av den förändrade säkerhetsmiljön exempelvis i betänkandet om redogörelsen om den inre säkerheten (FvUB 5/2017 rd) och i utlåtandet om propositionen med förslag till ändring av 10 § i grundlagen (FvUU 7/2018 rd). Dagens säkerhets-

politiska miljö präglas av snabba förändringar, oförutsedd instabilitet och komplexitet, utskottet redan tidigare framhållit. Dessutom berör tekniken och digitaliseringen nästan alla livsområden. Den här utvecklingen har gjort att samhället blivit allt mer beroende och å andra sidan också mer sårbart än någonsin tidigare. Konsekvenserna av cyberhoten har blivit mer komplexa och skadliga för såväl enskilda människor och företag som för det finländska samhället. Den nationella cyberkapaciteten kommer att bli allt viktigare för den övergripande säkerheten, de vitala samhällsfunktionerna och landets konkurrenskraft. Finland är ett av de mest digitaliserade samhällena i världen.

Enligt utskottet är det ett välkommet mål att tillgängliggöra öppna data för alla i form av högkvalitativ geografisk information. Geografisk information tillför både myndigheter och privata aktörer avsevärda fördelar och det finns därför ingen anledning att sätta käppar i hjulen för den utvecklingen. En av de stora uppgifterna är att i en nationell och internationell säkerhetspolitisk miljö kombinera varierad och bred användning av geografisk information med säkerhetsmyndigheternas behov av kritiska data och säker användning.

Det finns också vissa säkerhetsrisker med öppen delning av data, påpekar utskottet. Riskerna för missbruk ökar när det är lätt att förmedla information och det finns öppna geodata i allt större omfattning. Samtidigt som geodata utvecklas via centraliserad styrning och utnyttjas nätverksinriktat i vitala samhällsfunktioner skapas det nya och målinriktade riskfaktorer. Innan data publiceras är det befogat att göra en bedömning av om lätt tillgängliga geodata eventuellt medför risker för säkerheten i samhället.

Enligt uppgifter till utskottet är digital geografisk information förknippad med risker vad gäller programvara, plattform, utrustning och privatliv. Applikationer och tjänster baserade på geodata är känsliga för cyberattacker som utnyttjar sårbarheter i programvaran. Också apparatur som producerar och hanterar geografisk information kan utsättas för cyberattacker.

Utskottet understryker att det kan uppstå risker för informationssäkerheten och dataskyddet när geodata samlas in från olika källor, trots att enskilda data kan finnas öppet tillgängliga i offentliga databaser. I framtiden kan det hända att geografisk information går att använda exempelvis för att begå brott eller för att skada den nationella säkerheten med metoder som vi ännu inte känner till. Samhällets centrala informationsresurser bör inte tillhandahållas på ett sätt som tillåter att geografisk information utnyttjas för att göra vårt samhälle sårbart. Följaktligen är det viktigt med tillräckligt stark autentisering.

I detta sammanhang vill utskottet lyfta fram den nationella försörjningsberedskapen som så viktig för den övergripande säkerheten i vårt samhälle och påpekar att allt fler företag som klassificeras som kritiska i ökande omfattning medverkar till försörjningsberedskapen. Också säkerhetsmyndigheterna är i viss mån beroende av företagen och den tredje sektorn för sin verksamhet. Ömsesidiga beroendeförhållanden av detta slag är exempelvis reparation av fel i telekommunikation, bevakningsföretag, sjuktransporter, sjukvårdstjänster, räddningsverksamhet, materieltransporter för höjd beredskap, stödfunktioner inom sjöfart, som lotsning, farledsservice och isbrytning, och stödfunktioner inom flygtrafik, bland annat flygledning och vädertjänst. Myndigheterna måste ha adekvata resurser för att skydda kritisk infrastruktur av relevans för de vitala samhällsfunktionerna.

Dataskydd

EU:s nya dataskyddsförordning började tillämpas den 25 maj 2018. I artikel 4 finns en definition på personuppgifter: varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person. Också geografisk information kan vara personuppgifter, framhåller utskottet.

Villkoren för att få behandla personuppgifter finns i den allmänna dataskyddsförordningen. Följaktligen gäller förordningen också behandling av personuppgifter som ingår i geografisk information. När våra nationella bestämmelser om behandling av personuppgifter förbereds, måste det bedömas om de föreslagna lagstiftningsåtgärderna finns inom det handlingsutrymme som dataskyddsförordningen ger den nationella lagstiftningen.

Utöver kraven på behandling av personuppgifter måste de restriktioner beaktas som offentlighets- och sekretesslagstiftningen ställer upp för insamling, förvaring och utlämning av geografisk information. Huvudregeln är att myndighetshandlingar är offentliga, men geografisk information kan innehålla sekretessbelagda uppgifter.

Avslutningsvis

Enligt utskottet är det viktigt att man i fortsättningen vid betydande projekt gör en mer heltäckande bedömning av vilka konsekvenser de har för den nationella säkerheten. I takt med att geografisk information digitaliseras är det av största vikt att slå vakt om cybersäkerheten och kontinuitet i tjänsteutbudet. Det är enligt vad utskottet erfar det mest kostnadseffektiva metoden redan när tjänsterna byggs upp.

Redogörelsen lyfter fram behovet av större kompetens inom området geografisk information. Utskottet vill dessutom understryka vikten av kompetens och kommunikation med avseende på den övergripande säkerheten i samhället och de anknytande riskerna. Organisationer måste själva klart och tydligt lägga fast vem som ansvarar för geografisk information. I synnerhet ledarskapsfrågor kommer att inta en framskjuten position i de nätverksinriktade tjänsterna och informationsuppdragen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottet föreslår

att jord- och skogsbruksutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FvUU 24/2018 rd

Helsingfors 10.10.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Timo V. Korhonen cent
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Pertti Hakanen cent
medlem Mika Kari sd
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Sirpa Paatero sd
medlem Juha Pylväs cent
medlem Veera Ruoho saml
medlem Wille Rydman saml
medlem Matti Semi vänst
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Tapani Tölli cent.

Sekreterare var

plenarråd Henri Helo.